

	Tárgyak: Cirkuszi kikiáltók
	Intézmény: Szépművészeti Múzeum Dózsa György út 41. 1146 Budapest
	Gyűjtemények: Grafikai Gyűjtemény
	Leltári szám: GRA_1950-4276

Leírás

Honoré Daumier-t a 19. század legjelentősebb karikaturistájaként tartjuk számon, pályája azonban nem korlátozódott a satirikus lapok számára készített illusztrációkra. Több mint ötezer sokszorosított grafikája mellett számos kiváló rajzot, festményt, sőt szobrot hagyott ránk, ő maga pedig mindent megtett azért, hogy kortársai ne csak a nyomtatásban megjelent műveit ismerjék és értékeljék. Az 1830-as évektől kezdődően a karikatúrakészítés szinte minden idejét és energiáját felemésztette, és csak akkor tudott más célból rajzolni, illetve festeni, amikor átmenetileg nem dolgozott a sajtó számára. Ez csupán kétszer fordult elő: az 1848-as forradalmi időszakot követően, majd az 1860-as években, amikor Daumier fő munkaadója, a Le Charivari politikai okok miatt felfüggesztette a művész munkaviszonyát (1860–1863). Karikatúráival ellentétben rajzait nem a nagy nyilvánosság, hanem egy szűkebb gyűjtői körnek szánta, ennek megfelelően a közérthetőség helyett nagyobb szerepet kapott a technikai tudás és a virtuozitás. Az 1860-as években Daumier egy lazán összefüggő rajzsorozatot szentelt az utcai mutatványosok és a cirkusz varázslatos világának. Mindig is izgatta különleges életük, a témának azonban különös aktualitást adott, hogy Baron Haussmann városrendezési terveinek következtében a komédiások a város peremére szorultak. Sorsuk Daumier író és költő társait (Victor Hugo, Théophile Gautier, Charles Baudelaire) is foglalkoztatta: a társadalmi elvárásoktól függetlenül, saját törvényei szerint élő clown alakja a művészi szabadság szimbólumává emelkedett. Daumier mutatványosokat ábrázoló késői rajzainak kompozíciója szinte kivétel nélkül egy 1839-ben megjelent litográfiára vezethető vissza, amely a Le Charivari munkatársait mutatja, amint egy emelvényen állva a háttérben látható karikatúrákra próbálják meg felhívni a közönség figyelmét. A visszatérő motívumok közül a legjellegzetesebb a korlát mögött álló, cilindres, kinyújtott karú, jobbában pálcát tartó kikiáltó alakja, amely a budapesti rajz középső figurájában ismétlődik meg. A Szépművészeti Múzeum rajza az 1864–1865 táján újra meg újra felbukkanó, és egy a Louvre-ban őrzött akvarellben végső formát öltő kompozíció felé vezető út köztes állomása. Első pillantásra lenyűgöz rendkívüli könnyedsége és szinte fel sem tűnnek a rajz különlegességét adó ún. pentimentók (keresővonalak), melyek révén bepillantás nyerhetünk a művészi alkotó folyamat szüntelenül kutató, kísérletező, legizgalmasabb szakaszába. Alaposabb szemlélés után világossá válik, hogy Daumier mindhárom ábrázolt esetén döntő módosításokat eszközölt: a kikiáltó lábtartását szélesebb

terpesszé változtatta, míg a természetes asszonyiség invitáló gesztusát a középső férfiéhoz hasonló, ám azzal ellentétes irányú, függőnyt elhúzó mozdulattá alakította. Egy korábbi vázlat ismeretében a bal oldali szövevényes vonalhálóban felfedezhetünk egy megrogyott térdű, széttárt karú, a háttérben lévő plakátra tekintő figurát, melyet Daumier végül is a korlátra támaszkodó, előrehajló bohóccal cserélt fel. A test-és lábtartások változtatását a művész a kompozíció egyensúlyának a megteremtése érdekében érezhette szükségesnek. Az új elrendezéssel az alakok egymás mögé kerültek, így a néző tekintete a korlát szélétől a tér mélyülésének megfelelően a cirkuszi sátor belseje felé halad. Míg a téma legkorábbi változatainál az előteret a közönség foglalta el, a budapesti rajz esetén a báméskodók csoportjának az elhagyása által leegyszerűsödött a kompozíció és még közvetlenebb lett a kapcsolatunk a produkciójukat hirdető mutatványosokkal. Az élénk mozdulatok és az ordítástól eltorzult arcok meggyőzően idézik fel a vásári hangulatot. Daumier a mértéktartó halványszürke lavírozással szinte színessé varázsolta a vörös és fekete krétával bravúrosan megrajzolt figurákat. A harsány kikiáltók és a szomorú bohócok Daumier életművén belül szétválaszthatatlan tematikus egységet alkotnak és egyes értelmezések szerint művészetének két ellentétes oldalát jelenítik meg: míg a vásári mutatványos a karikaturistára utal, a clown a festői hírnévre vágó művész megtestesítője. Gonda Zsuzsa

Alapadatok

Anyag/ Technika:

Papír / vörös és fekete kréta, szürke lavírozás

Méret:

398 x 304 mm

Események

Rajz készítése	mikor	1864-1865
	ki	Honoré Daumier (1808-1879)
	hol	

Kulcsszavak

- rajz